

با بالا رفتن سن ازدواج، ابرچالش این روزهای جامعه یعنی جمعیت، جدی‌تر می‌شود

چالش‌های جمعیت بازتابی از چالش ازدواج

تبدیل شدن ازدواج به یک پدیده لاکچری و البته مسائل اقتصادی و گرانی‌های این

فرناز محمدزاده

چاردیواری

روزهای کشور، باعث شده که جوانان از ازدواج دوری کرده و

در نتیجه سن ازدواج، افزایش

داشته باشد. به دنبال افزایش سن ازدواج، متأسفانه شاهد خواهیم بود که مقوله جمعیت که امروزه در کشور ما تبدیل به یک بحران شده با چالش‌های متعددی مواجه می‌شود.

چند دهه‌ای می‌شود که مثال‌ها و صحبت‌های قدیمی درباره ازدواج دیگر از مد افتاده و جوانان روند دیگری را برای زندگی‌شان در پیش گرفته‌اند، حتی خانواده‌ها نیز مانند گذشته به دنبال ازدواج فرزندان‌شان در سن کم نیستند. ازدواج در بیست و چند سالگی برای قدیمی‌ها محسوب می‌شود و دیگر به خانه بخت رفتن در این سن و سال کلاس ندارد!

افزایش سن و سال ازدواج

همین مقاومت‌ها، همین گریزهای زیاد از حد خانواده‌ها، همین کوچک فرض کردن فرزندان‌شان و آماده نبودن برای ازدواج، باعث شده که متأسفانه آمار ازدواج در سن مناسب و در واقع ازدواج به‌هنگام، کاهش یابد و سن ازدواج به عدد‌های بالایی برسد. اگر تا همین چند دهه قبل زنان در ۳۰ سالگی مادر چند فرزند بودند، حال این سن، دیگر سن مادری نیست و تازه جوانان در این سن تصمیم می‌گیرند که به خواستگارهای کم‌وبیش‌شان فکر کنند.

در مقابل برای پسران نیز شرایط به همین شکل است، به بهانه افزایش هزینه‌ها و گرانی‌های موجود آنچنان از ازدواج فراری هستند که وضعیت نگران‌کننده‌ای را رقم زده و میانگین سن ازدواج در مردان از زنان نیز تا ساف‌برانگیزتر است. به دلیل بافت فرهنگی موجود در جامعه ما، ازدواج یکی از مهم‌ترین و سرنوشت‌سازترین موضوعات محسوب می‌شود و تاخیر در آن، نگرانی‌های متعددی را برای خانواده‌ها و جامعه ایجاد می‌کند.

بر اساس آخرین آماري که سازمان ثبت‌احوال کشور اعلام کرده است؛ در سال ۱۳۹۸ میانگین سن ازدواج برای دختران ۲۴/۳ و برای پسران ۲۹/۲ سال بوده است.

بررسی تغییرات میانگین سن ازدواج در سال‌های گذشته، نشان می‌دهد که میانگین سن ازدواج همواره روندی افزایشی را طی کرده است.

گفتنی است ازدواج از مهم‌ترین وقایع در زندگی اجتماعی انسان‌هاست و در همه زمان‌ها و تمام فرهنگ‌ها به شکل‌های مختلف وجود دارد. ساختار سنی جمعیت، آداب و رسوم، فرهنگ، مذهب و عرف هر جامعه‌ای، می‌تواند الگوی ازدواج را تحت تأثیر قرار دهد. گذار جوامع از مرحله سنتی به مرحله مدرن، تغییراتی اساسی در ساختارهای اجتماعی و اقتصادی جوامع به وجود آورده که افزایش سن

ازدواج از جمله پیامدهای آن است.

چالش جمعیت با افزایش سن ازدواج

تغییر و تحولات اجتماعی و اقتصادی نیم‌قرن اخیر ایران، باعث تغییرات بسیاری در الگوی پیوند زناشویی و ساختار و ترکیب خانواده شده است. به دنبال این تغییرات، موضوع جمعیت یکی از آثار نامطلوب بالا رفتن سن ازدواج است، متأسفانه در دهه اخیر، ایران از لحاظ جمعیتی در شرایط بحرانی قرار گرفته و اگر در شرایط فعلی که در پنجره جمعیتی قرار گرفته‌ایم فکری برای این معضل نشود، طی سال‌های آینده آسیب‌های جبران‌ناپذیری متوجه کشور خواهد شد.

با افزایش سن ازدواج، تمایل برای فرزندآوری در جوانان نیز کاهش یافته و جوانان آن قدر دیر تشکیل زندگی می‌دهند که گاهی از لحاظ سنی فرصت به دنیا آوردن یک فرزند را نیز ندارند، چه برسد بخواهند فرزند‌های بیشتری را به دنیا آورند. هر بار هم که درباره تاخیر در ازدواج جوانان صحبت می‌شود، مسائل اقتصادی و گرانی‌های اخیر را علت این امر عنوان می‌کنند در حالی که متأسفانه گاهی شاهد هستیم افراد متمول از ازدواج شانه خالی کرده‌اند اما از طرف دیگر افرادی که نسبتاً

درآمدهای متوسط و حتی پایین دارند، برای ازدواج پیش قدم هستند؛ بنابراین صرفاً نمی‌توان مسائل اقتصادی را علت اصلی این مسأله دانست.

در همین رابطه صالح قاسمی، کارشناس جمعیت و خانواده در گفت‌وگو با چاردیواری می‌گوید: موضوع جمعیت یک موضوع «مولتی‌فاکتوریال» است یعنی متغیرهای بسیار زیاد روی ساختارها و شاخص‌های جمعیتی اثرگذار هستند که یکی از این متغیرها، ازدواج است.

به لحاظ فرهنگی را اقدام مهمی می‌داند و می‌افزاید: باید کاری کنیم تا جوانان در زمان مناسب و در سن پایین‌تر ازدواج کنند، چرا که هرچه ازدواج در سن پایین‌تر می‌شود؛ به لحاظ فیزیولوژیک، فرهنگی، اجتماعی، جمعیتی و روانشناختی بهتر خواهد بود و به همین منظور، حدود ۲۰ سالگی زمان مناسبی برای ازدواج است.

قاسمی می‌گوید: ما به لحاظ مشوق‌های اقتصادی باید نیازهای اولیه جوانان را در این رابطه تامین کنیم و در کنار آن به لحاظ فرهنگی اجازه ندهیم ازدواج به یک پدیده لوکس و لاکچری تبدیل شود؛ چرا که اگر آداب و رسوم‌های دست و پاگیر ازدواج توسعه پیدا کند، کار سخت‌تر خواهد شد. ما باید با دو راهبرد؛ اقتصادی و فرهنگی، تسهیل ازدواج را رقم بزنیم و بعد از آن در مورد فرزندآوری به‌هنگام و تعداد فرزندان را زوج‌های جوان گفت‌وگو کنیم.

جوانانی که دم به تله نمی‌دهند!

با تمام اینها لزوماً در شرایط فعلی تاخیر در ازدواج جوانان صرفاً به مسائل اقتصادی مربوط نمی‌شود، متأسفانه توسعه فرهنگ غلط و اشتباه در زمینه ازدواج و سوق دادن جوانان به سمت و سویی که حتماً باید تمامی آداب و رسوم‌های غلط یا حتی درست گذشتگان در مراحل ازدواج اجرا شود و جوانان را در گودال چشم‌هم‌چشمی گرفتار کرده است. گاهی جوانان برای به اصطلاح «دم به تله ندادن» نیز همین مسائل را عنوان می‌کنند.

مقوله ازدواج و جمعیت دو مسأله درهم تنیده است، اگر می‌خواهیم ازدواج جوانان رقم خورد، باید در وهله اول چالش‌های اقتصادی و دغدغه‌های مالی جوانان رفع کنیم و در قدم بعدی نباید ازدواج را یک پدیده لاکچری تعریف کنیم تا جوان امروز هر وقت یاد ازدواج کردن می‌افتد، هزاران خرج و مخارج ریز و درشت برایش تداعی شود. عبور از بحران جمعیت امروز در کشور نیاز به یک عزم جدی دارد که باید همگی برای آن گام برداریم، هرکس به اندازه خود یک قدم جلو آید...

وی با اشاره به این‌که اساساً در ایران موضوع جمعیت و فرزندآوری منحصر در درون نهاد خانواده شکل می‌گیرد، ادامه می‌دهد: به همین منظور مسأله ازدواج در جامعه ما اهمیت صدچندان دارد. ازدواج یکی از متغیرهای تأثیرگذار در بحث جمعیت است؛ لذا آمار ازدواج، فراوانی ازدواج و ثبات در ازدواج، تأثیرگذار خواهد بود.

این کارشناس جمعیت و خانواده در ادامه با اشاره به فاکتورهای تأثیرگذار در بحث جمعیت می‌افزاید: طبق آمار حدود ۹۱ درصد جوانان ازدواج می‌کنند، بنابراین فراوانی ازدواج در ایران بالاست. البته این که در چه سنی ازدواج می‌کنند نیز فاکتور بسیار مهمی است به این معنی که هرچه سن ازدواج بالاتر رود، فرصت فرزندآوری کاهش پیدا خواهد کرد و به همین دلیل میانگین سن ازدواج تأثیرگذار است. علاوه بر این فاصله بین ازدواج تا تولد فرزند اول و فاصله میان تولد فرزندان، نیز مهم است. همچنین درصد ثبات ازدواج‌ها که به تحکیم می‌رسد و ریسک طلاق کاهش پیدا کرده، مسأله مهمی در بحث جمعیت محسوب می‌شود.

قاسمی با اشاره به آمارهای موجود درباره تعدد مجردان در کشور، می‌گوید: با توجه به آمار، حدود ۹ میلیون نفر از جوانان که در سن ۱۵ تا ۴۰ سال هستند، ازدواج نکرده‌اند. طبق این آمار، برخی از افراد اصلاً ازدواج نکرده و برخی دیگر ازدواج کرده‌اند اما یا طلاق گرفته‌اند یا همسرشان فوت کرده و در حال حاضر مجرد هستند. این ۹ میلیون نفر آمار بالایی است که تأثیرگذاری زیادی می‌تواند در مقوله جمعیت داشته باشد.

وی معتقد است که قانون جوانی جمعیت، یکی از هدف‌گذاری‌هایی که کرده این است که در صدد تسهیل ازدواج جوانان برآمده، هرچند که قانون مستقلی مصوب سال ۸۴ تحت عنوان قانون تسهیل ازدواج داریم اما موادی از قانون جوانی جمعیت به بحث ازدواج جوانان نیز می‌پردازد. لذا هر قدر ازدواج ساده‌تر و به‌هنگام‌تر اتفاق بیفتد به مسأله جمعیت کمک شایانی خواهد کرد.

این کارشناس جمعیت تسهیل در ازدواج جوانان